

YAKKAKURASH SPORT FAOLIYATI BO'YICHA IJTIMOY YONDASHUVNING O'RNI VA AHAMİYATI

Umarov Qahhor Abbosovich

P.f.b.f.d. (PhD), dotsent. Oriental universitet.

O'zbekiston, Toshkent shahri

E-mail: koxa.umarov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15070332>

Annotatsiya. Jismoniy tarbiya nafaqat organizmning sog'lom va mustahkam bo'lishi, balki ijtimoiy, psixologik va ma'naviy rivojlanish uchun ham muhimdir. Jismoniy tarbiya jarayonida ijtimoiy yondashuvlar jismoniy faollikni targ'ib qilish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish va jamiyatda jismoniy madaniyatni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy yondashuv, sport faoliyati, sport turlari.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СОЦИАЛЬНОГО ПОДХОДА К СПОРТИВНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПО ЕДИНАБОРСТВЕ

Аннотация. Физическое воспитание важно не только для поддержания здоровья и укрепления организма, но и для социального, психологического и духовного развития. В процессе физического воспитания социальные подходы играют важную роль в продвижении физической активности, формировании здорового образа жизни и развитии физической культуры в обществе.

Ключевые слова: Социальный подход, спортивная деятельность, виды спорта.

ROLE AND IMPORTANCE OF SOCIAL APPROACH TO SPORTS ACTIVITIES IN FIGHTING

Abstract. Physical education is important not only for maintaining a healthy and strong body but also for social, psychological, and spiritual development. In the process of physical education, social approaches play a significant role in promoting physical activity, shaping a healthy lifestyle, and developing physical culture in society.

Key words: Social approach, sports activity, types of sports.

Dolzarbli. Jismoniy tarbiya va sport faolligi, odamlarning bir-biri bilan o'zaro munosabatlarini mustahkamlash, ijtimoiy hamkorlikni rivojlantirish va umumiy jamoa ruhini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ijtimoiy yondashuv orqali, jismoniy tarbiya faqat shaxsiy foyda keltirmasdan, balki butun jamiyatning salomatligini va rivojlanishini ta'minlaydi. Prezident Shavkat Mirziyoyev jismoniy tarbiya va sport faoliyatini ommalashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda.

Uning fikricha, jismoniy tarbiya va sport sohasini rivojlantirish orqali aholining sog'lig'ini mustahkamlash, yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb etish va mamlakatning xalqaro sport maydonlarida nufuzini oshirish mumkin. Prezidentimizning 2017-yil 3-iyundagi PQ-3031-sonli qarorida jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish dasturi tasdiqlangan. Ushbu dastur doirasida jismoniy tarbiya va sportni ommalashtirish, aholi, ayniqsa, yoshlarni jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish, mamlakatimizda bu borada yaratilgan sharoitlardan samarali foydalanish natijadorligini oshirish kabi vazifalar belgilangan.

Shuningdek, 2017-yil 1-fevraldagi PF-5650-sonli Farmonda jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida qaror qabul qilingan. Mazkur qaror bilan jismoniy tarbiya va ommaviy sportni rivojlantirish dasturi tasdiqlanib, unga muvofiq keng ko'lamli, aniq maqsadli ishlar amalga oshirilishi ko'zda tutilgan. Prezidentimizning 2017-yil 3-iyundagi PQ-3031-sonli qarorida jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish dasturi tasdiqlangan. Ushbu dastur doirasida jismoniy tarbiya va sportni ommalashtirish, aholi, ayniqsa, yoshlarni jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish, mamlakatimizda bu borada yaratilgan sharoitlardan samarali foydalanish natijadorligini oshirish kabi vazifalar belgilangan. Prezidentimizning 2017-yil 3-iyundagi PQ-3031-sonli qarorida jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish dasturi tasdiqlangan. Ushbu dastur doirasida jismoniy tarbiya va sportni ommalashtirish, aholi, ayniqsa, yoshlarni jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanishga jalb etish, mamlakatimizda bu borada yaratilgan sharoitlardan samarali foydalanish natijadorligini oshirish kabi vazifalar belgilangan. 2019-yil 24-yanvardagi PF-5635-sonli Farmon – sportni ommalashtirish to'g'risida va 2020-yil 30-oktabrdagi PQ-4860-sonli Qaror bilan bolalar sportini rivojlantirish. Prezident Shavkat Mirziyoyev jismoniy tarbiya va sport faoliyatini ommalashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda va ijobiy yodashib dasturiy loyihalarni targ'ib qilish to'g'risida 2022-yil 4-martdagi PQ-157-sonli Qaror – sport infratuzilmasini rivojlantirish to'g'risida qaror qabul qilindi.

Ishning maqsadi: jismoniy tarbiya va sport faoliyatining ijtimoiy jihatlari, uning jamiyatda qanday ahamiyatga ega ekanligini tahlil qilishdir. Bu orqali jismoniy tarbiya va sportning nafaqat individual, balki jamiyat darajasidagi foydalari va ahamiyati haqida tushuncha ega bo'lish kerak.

Ishning yangiligi: Ijtimoiy himoya asosida, jismoniy tarbiya jarayonida ijtimoiy yondashuvlar jismoniy faollikni targ'ib qilish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish va jamiyatda jismoniy madaniyatni rivojlantirish tizimining avzalliklari zarur deb hisoblanilgan.

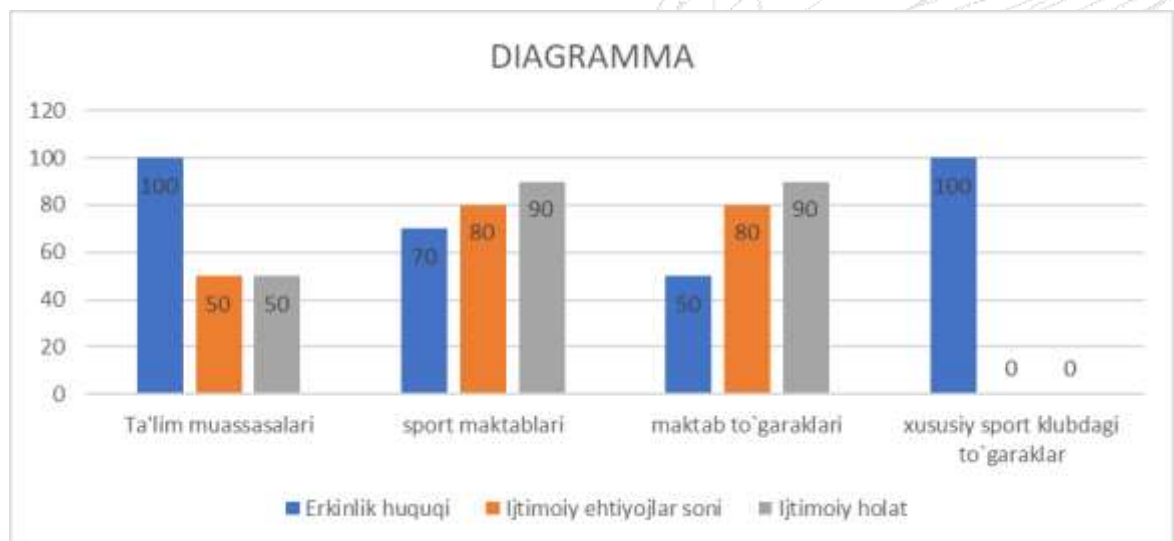
Tadqiqot vazifalari: Jismoniy tarbiya va sportdagi ijtimoiy yondashuvning vazifalari va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish kerak. Jismoniy faollikni kundalik hayotga kiritish va jismoniy tarbiyani jamiyatda keng ommalashtirish kerak.

Ijtimoiy tenglikni yaratish: Jismoniy tarbiya va sport orqali jamiyatdagi barcha qatlamlarga teng imkoniyatlar yaratish maqul hisoblash mumkin. Jismoniy madaniyatni rivojlantirish esa jamiyatda jismoniy tarbiya va sportning ahamiyatini keng targ'ib qilish va bu sohada ijtimoiy qadriyatlarni rivojlantirish kerak. Jismoniy faollikning ruhiy va jismoniy salomatlikka bo'lgan ta'sirini o'rganish va jamiyatda stress, depressiya va boshqa salbiy holatlarni kamaytirish esa odamlar o'rtasidagi ijtimoiy aloqalarni mustahkamlashdir. Sport va jismoniy tarbiya orqali odamlar o'rtasida ijtimoiy hamkorlik va hamjihatlikni rivojlantirish.

Tadqiqot obekti: Ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya o'qituvchilari, sport maktablarini sifat nazoratidan o'tqazish kerak.

Tadqiqot predmeti: Ijtimoiy yondashuv – sportni rivojlantirishda barcha ijtimoiy guruhlarining ishtirokini ta'minlash, inklyuziv sport dasturlarini joriy etish va sport infratuzilmasini kengaytirishdir.

Tadqiqotning ilmiy amaliy ahamiyati: Sport boshqaruvi davlat, jamoatchilik va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik asosida amalga oshiriladi. Bunda asosiy e'tibor sport infratuzilmasi, ommaviy sport va professional sportni rivojlantirishga qaratiladi.

Ta'lim Muassasalari (100% Erkinlik huquqi)-Ta'lim muassasalari, o'zining asosiy vazifasi bo'yicha, o'quvchilarga ta'lim olishda erkinlik va teng imkoniyatlar yaratish bilan ajralib turadi. Bu muassasalarda o'quvchilar faqat bilim olish bilan cheklanmay, balki o'z qiziqishlariga qarab sport, san'at, ilmiy faoliyat kabi sohalarda ham erkin ravishda ishtirok etishlari mumkin. Maktab va boshqa ta'lim muassasalarida sport sohasida ham shunday erkinliklar mavjud. Masalan, o'quvchilar o'zlari qiziqqan sport turlarini tanlab, futbol, basketbol, voleybol, yoki yengil atletika kabi sport musobaqalarida qatnashishlari mumkin.

O'qish jarayonida jismoniy tarbiya darslari, o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, ularning jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ta'lim muassasalarida sportning muhim o'rne o'quvchilarga o'z salohiyatlarini to'liq ochish imkonini beradi.

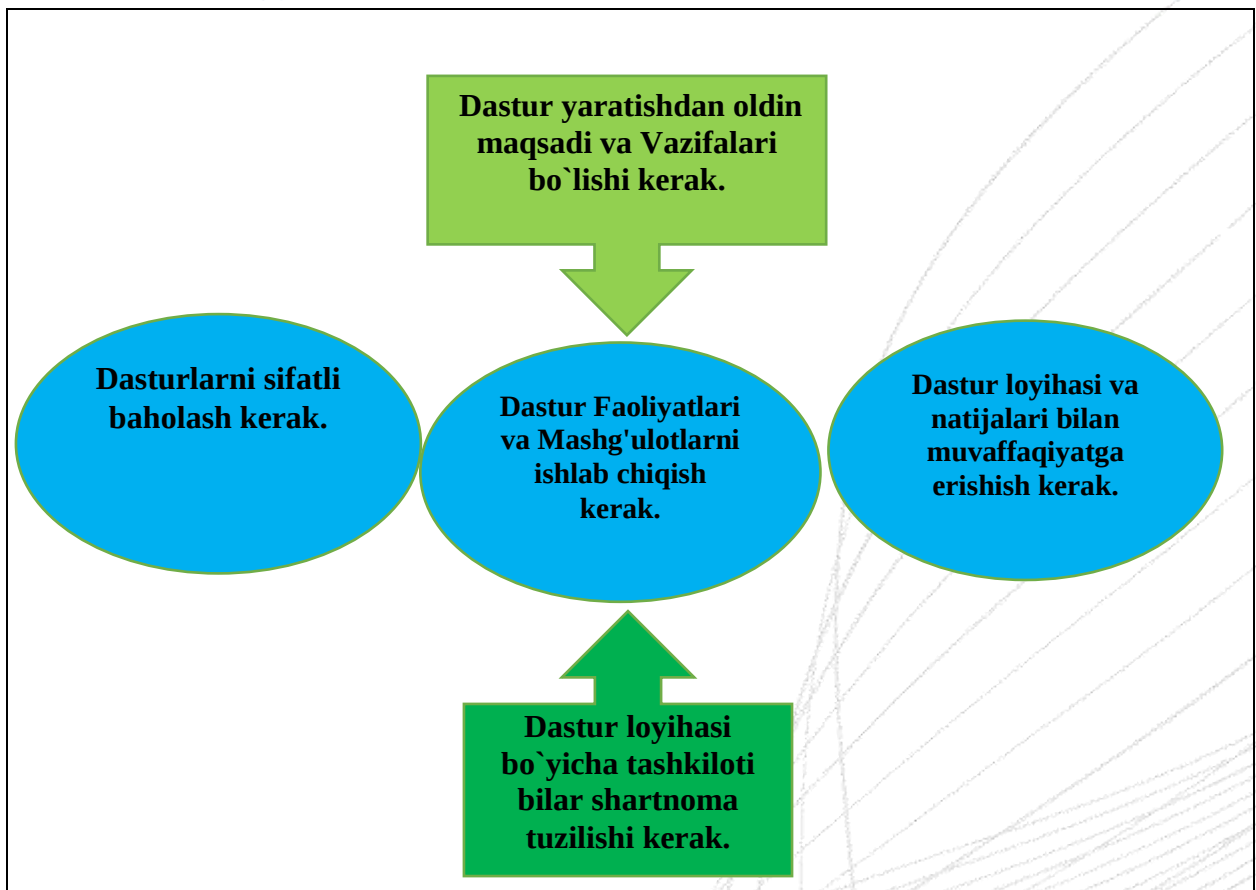
Sport maktablari – bu o'zida sportni professional darajada o'rganish imkoniyatini taqdim etuvchi muassasalardir. Bu yerda o'quvchilar sportni faqat o'yin sifatida emas, balki jismoniy va intellektual rivojlanishning ajralmas qismi sifatida o'rganadilar. Sport maktablari 70% erkin huquqni taqdim etadi, ammo shu bilan birga, ularning faoliyatida ijtimoiy ehtiyojlar va holatlar ham muhim ahamiyatga ega. Misol uchun, sport maktablarida futbol, basketbol, tennis kabi sport turlariga bo'lgan ehtiyojlar va talablarga qarab, o'quvchilarni tanlashda ijtimoiy holatlar (masalan, viloyat yoki mamlakat miqyosidagi jamoaviy ehtiyojlar) inobatga olinishi mumkin. Sport maktablarida ishtirokchilar sportni o'rganish jarayonida o'z qobiliyatlarini professional darajaga ko'tarish uchun hamma imkoniyatga ega bo'lishadi.

O'quvchilar sport musobaqalarida ishtirok etish orqali jismoniy va ruhiy holatini yaxshilaydi, bir vaqtning o'zida maqsadlariga erishish uchun qat'iyat va intizomni rivojlantiradi.

Maktab To'garaklari -o'quvchilarga ta'lim muassasasida o'z qiziqishlariga mos faoliyatlarga qatnashish imkonini beradi. Maktab to'garaklarida o'quvchilar o'z qobiliyatlarini rivojlantirish uchun sport va san'at kabi turli sohalarda erkin ishtirok etishadi. Biroq, ba'zi hollarda, to'garaklar tashkil etilishida ijtimoiy ehtiyojlar va maktabning jamiyatdagi o'rne hisobga olinadi. Masalan, sport to'garaklari, o'quvchilarning sportga bo'lgan qiziqishini inobatga olib tashkil qilinadi. Agar sport musobaqalari yaqinlashib qolgan bo'lsa, maktabda o'quvchilarni tayyorlash jarayoni yanada kuchaytiriladi. Bunday holatda, to'garaklar o'quvchilarning ijtimoiy holatiga va sport musobaqalarida muvaffaqiyatga erishish ehtiyojlariga asoslanadi. Misol uchun, futbol to'garagi, jamoaviy musobaqalarda ishtirok etish uchun o'quvchilarga jismoniy tayyorgarlik beradi, shuningdek, ular sportning strategik va taktik jihatlarini o'rganadilar.

Xususiy sport klublari – bu yuqori darajada sportni o'rgatish va o'z salohiyatini namoyon qilishga intilayotganlar uchun mo'ljallangan muassasalardir. Bu klublarda ishtirokchilar o'z istaklari va maqsadlariga ko'ra sportni o'rganadilar, ularning har biriga to'liq erkinlik taqdim etiladi. Xususiy sport klublarida o'qish jarayonida o'quvchilarni tanlashda ijtimoiy ehtiyojlar va holatlar inobatga olinmaydi. Har bir sportchi o'z qobiliyatini oshirish va muvaffaqiyatlarga erishish uchun eng yuqori darajadagi sport o'quvchilari bilan ishlash imkoniyatiga ega. Xususiy sport klublarida, misol uchun, tennis, suzish, voleybol, yoki karate kabi sport turlarida yuqori malakali murabbiylar yordamida individual darslar tashkil etiladi. Bunday klublarda sportchilarga zamonaviy trenajyorlar, sport zalidagi jihozlar va shaxsiy mashqlar yordamida jismoniy holatni yaxshilash imkoniyatlari taqdim etiladi.

Shu bilan birga, xususiy sport klublarida o'quvchilarni muvaffaqiyatga erishish yo'lida motivatsiya qilish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan (1-sexema).

Xulosa: Jismoniy tarbiya va sport faoliyati bo'yicha ijtimoiy yondashuvning o'rne va ahamiyati juda katta. Sport va jismoniy tarbiya faqat shaxsiy sog'likni yaxshilashga xizmat qilibgina qolmay, balki jamiyatning ijtimoiy, psixologik va madaniy rivojlanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Birinchidan, sport va jismoniy tarbiya orqali jismoniy salomatlikni oshirish orqali sog'lom avlodni tarbiyalash mumkin. Bu o'z navbatida, jamiyatda umumiy salomatlik darajasini yaxshilaydi va turli kasalliklarning oldini olishga yordam beradi. Shuningdek, sport orqali yoshlar orasida jamoaviy ish, rahbarlik va mas'uliyatni o'rgatish mumkin. Bu ijtimoiy qadriyatlarni rivojlantirishga va jamiyatning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, ijtimoiy yondashuv sportni faqat individual faollik sifatida emas, balki ijtimoiy jarayon sifatida ko'rib, uning barcha qatlamlarga tarqalishiga erishishni maqsad qilgan.

Jamiyatning har bir a'zosining sportga bo'lgan qiziqishi, sportning ijtimoiy ahamiyatini oshiradi va insonlar o'rtasidagi hamjihatlikni kuchaytiradi. Bu o'zgarishlarni shahar va qishloqlarda, ayniqsa, yoshi kattalar va ijtimoiy faoliyatga kamroq jalb qilingan guruhlar orasida amalga oshirish mumkin.

Uchinchidan, sport va jismoniy tarbiya orqali ijtimoiy jihatdan zaif guruhlarini qo'llab-quvvatlash va ularning hayot sifatini yaxshilash mumkin. Misol uchun, nogironlar, yoshlar yoki

kam ta'minlangan oilalarning sportga bo'lgan qiziqishi ularning jamiyatdagi o'rni va rolini mustahkamlashga yordam beradi.

Umuman olganda, jismoniy tarbiya va sport faoliyatiga ijtimoiy yondashuv jamiyatning sog'lom, barkamol va faol fuqarolarini shakllantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Uning ahamiyati shundaki, sport va jismoniy tarbiya nafaqat shaxsiy yutuqlarni, balki umumiy ijtimoiy rivojlanishni ham ta'minlaydi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. "Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish" (2020). Lex.uz.
2. Salimov O. I. "Jismoniy tarbiya va jismoniy madaniyatning jamiyatdagi o'rni va ahamiyati" (2015).
3. Hayitov O.E. "Sport faoliyati psixologiyasi" (2012). Toshkent: O'zbekiston Milliy ilmiy nashriyoti.
4. G'ulomov Z.T., Nabiullin R.X., Kamilova G.Z. "Jismoniy tarbiya va sport menejmenti" (2015). Renessans nashriyoti.
5. Umarov U.O. "Jismoniy tarbiya va sportning global rivojlanish holati tahlili" (2020).
6. В.К. Шитов КИКБОКСИНГ тренировки для начинающих 1 по 36. Учебное пособие. ФКиС, М. 2004.- 244 с.
7. Q.A.Umarov. "Sport pedagogik mahoratini oshirish" (kikboks). O'quv qo'llanma. Toshkent-2024 y.-150 bet.